

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด โรงพยาบาลด่านช้าง

ชญัฐศิกานต์ น้อยเวช* พย.บ.

เครือวัลย์ นิตศิริ** พย.บ.

สุวิมล ประสงค์*** พย.บ.

บทคัดย่อ:

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทำนายเพื่อศึกษาพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอำนาจการทำนายพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด โรงพยาบาลด่านช้าง กลุ่มตัวอย่าง คือ มารดาหลังคลอดที่เข้ารับการดูแลในหอผู้ป่วยสูติ-นรีเวชกรรม โรงพยาบาลด่านช้าง เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 77 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบวัดความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ แบบวัดแรงสนับสนุนทางสังคม และแบบวัดพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีค่าความตรงตามเนื้อหา 1.00, 0.85, 0.93 และ 0.86 ตามลำดับ และมีค่าความเที่ยงโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.75, 0.68, 0.90 และ 0.84 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติบรรยาย สถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และสถิติถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง (Mean = 4.31, SD = 0.49) แรงสนับสนุนทางสังคม และเจตคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .565, p = .000$ และ $r = .288, p = .000$ ตามลำดับ) ขณะที่ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และแรงสนับสนุนทางสังคมสามารถทำนายพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้มีร้อยละ 34.80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\beta = .600, p = .000, R^2 = .348$)

คำสำคัญ: การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่, พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่, มารดาหลังคลอด

---

*Corresponding author, พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ งานห้องคลอด กลุ่มการพยาบาล โรงพยาบาลด่านช้าง,

E-mail: chanatsikan49661@gmail.com

**พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ หัวหน้างานห้องคลอด กลุ่มการพยาบาล โรงพยาบาลด่านช้าง

***พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ งานห้องคลอด กลุ่มการพยาบาล โรงพยาบาลด่านช้าง

วันที่รับบทความ 19 ตุลาคม 2566 วันที่แก้ไขบทความเสร็จ 23 ธันวาคม 2566 วันตอบรับบทความ 5 มีนาคม 2567

Factors Affecting Breastfeeding Behavior Among Postpartum Mother at Dangchang Hospital

Chanatsikan Noiwech * B.N.S.

Krauwat Nitisiri ** B.N.S.

Suwimon Preesong *** B.N.S.

Abstract:

The predictive research aimed to 1) investigate breastfeeding behaviors among postpartum mothers, and 2) examine the predicting factors of breastfeeding behaviors among postpartum mothers at Dangchang hospital. The samples were 77 postpartum mothers who were hospitalized at obstetrics and gynecology ward in Dangchang hospital and selected by using purposive sampling technique. Research instruments were knowledge-related to breastfeeding, attitude related to breastfeeding, social support, and breastfeeding behaviors questionnaires. Their content validity indexes were 1.00, 0.85, 0.93 and 0.86 respectively. Their internal consistency reliabilities were tested by Cronbach's alpha found as 0.75, 0.68, 0.90 and 0.84 respectively. Data were analyzed using descriptive statistics, Pearson's correlation, and stepwise multiple regression statistics.

The findings of this study showed that the mean score of breastfeeding behavior among postpartum mothers was high (Mean = 4.31, SD = 0.49). Social support and attitude were positively related to breastfeeding behavior among postpartum mothers at the level of .05 ($r = .565$, $p = .000$ and $r = .288$, $p = .000$ respectively). Knowledge was not statistically significant with breastfeeding behavior among postpartum mothers. In addition, social support was a good predictor with 34.8% of total variances explained for breastfeeding behavior among postpartum mothers ($\beta = .600$, $p = .000$, $R^2 = .348$).

Keywords: Breastfeeding, Breastfeeding behavior, Postpartum mothers

---

* *Corresponding author, Expert Professional Nurse, Labor Room, Nursing Service Department, Dangchang hospital,*

E-mail: chanatsikan49661@gmail.com

** *Expert professional nurse, Head of labor room, Nursing Service Department, Dangchang hospital*

*** *Expert professional nurse, Labor room, Nursing Service Department, Dangchang hospital*

Received October 19, 2023, Revised December 23, 2023, Accepted March 5, 2024

ความสำคัญของปัญหา

นมแม่เป็นอาหารที่ดีมีคุณค่ามากที่สุดสำหรับทารก เนื่องจากอุดมไปด้วยสารอาหารที่มีประโยชน์มากมายต่อการเจริญเติบโตของทารก นมแม่จะช่วยให้มีไอคิวสูงกว่าทารกที่ดื่มนมวัวหรือนมผสม ส่วนมารดาที่ได้รับประโยชน์จากการให้นมบุตรด้วยคือ ช่วยให้มดลูกเข้าอู่หรือกลับคืนสู่สภาพเดิมได้เร็วยิ่งขึ้น แม่เกิดความผ่อนคลาย ลดภาวะซึมเศร้าหลังคลอด ช่วยสร้างความรักและความผูกพันระหว่างแม่กับลูก ช่วยขับน้ำนมของแม่ให้ไหลได้ดีขึ้นในขณะที่ให้นมอีกด้วย รวมไปถึงน้ำนมแม่ยังสะอาดปลอดภัย และประหยัดค่าใช้จ่ายและควรเลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียวตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 เดือน และให้ต่อเนื่องไปจนลูกอายุ 2 ปี¹

สำหรับประเทศไทย มีการรายงานการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดด้วยทำงานลดลงอย่างต่อเนื่องพบว่า ร้อยละของเด็กแรกเกิด - ต่ำกว่า 6 เดือน กินนมแม่อย่างเดียวของประเทศไทย ปี 2563-2563 เท่ากับ 72.83, 62.21 และ 61.55 ตามลำดับ² แม้ว่าจะผ่านเกณฑ์ของร้อยละ 50 ตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข แต่มีแนวโน้มลดลง จึงมีการส่งเสริมพฤติกรรมกรเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดตั้งแต่มารดามาฝากครรภ์ครั้งแรกจนกระทั่งคลอด

การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เป็นพฤติกรรมที่ต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้มารดาสามารถแสดงพฤติกรรมกรเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว ต้องอาศัยความรู้ทางสุขภาพ ความเข้าใจความรู้สึก ประสบการณ์ และการสนับสนุนต่าง ๆ จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า อายุของมารดา และเวลาที่เริ่มให้นมแม่สามารถทำนายความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยวก่อนจำหน่ายได้³ ระดับการศึกษา แม่หลังคลอดที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีมีพฤติกรรมกรเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงกว่า⁴ ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรเลี้ยงลูกด้วยนมแม่⁵ เจตคติต่อการลูกด้วยนมแม่ มีความสัมพันธ์กับต่อพฤติกรรมกรเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด⁶ แรงสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว มีความสัมพันธ์กับต่อพฤติกรรมกรเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดด้วยทำงาน^{7,8} แรงสนับสนุนจากพยาบาลสามารถทำนายความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยวก่อนจำหน่ายได้⁹ ดังนั้น ปัจจัยที่สำคัญและมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด คือ ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว 6 เดือน เจตคติต่อการลูกด้วยนมแม่ และแรงสนับสนุนทางสังคม

โรงพยาบาลด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นโรงพยาบาลชุมชนระดับทุติยภูมิให้บริการดูแลมารดาในระยะตั้งครรภ์ระยะคลอด ระยะหลังคลอด และให้บริการตรวจรักษาผู้ป่วยสูติเวช โดยหอผู้ป่วยสูติ - นรีเวชกรรม โรงพยาบาลด่านช้าง ได้มีการส่งเสริมการส่งเสริมให้มารดาหลังคลอดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จนครบมากกว่าหรือเท่ากับ 6 เดือน ตามนโยบายสายใยรักแห่งครอบครัวมาตั้งแต่ พ.ศ. 2559 ถึงปัจจุบันพบว่ามีมารดาที่เลี้ยงลูกด้วยนมมารดาอย่างเดี่ยว 6 เดือน ร้อยละ 54, 50 และ 52 ตามลำดับ แม้ว่าจะผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 ทั้งนี้เนื่องจากมารดาหลังคลอดในพื้นที่ความรับผิดชอบของโรงพยาบาลด่านช้าง ส่วนใหญ่เป็นวิทยานางานหรือวัยแรงงาน อาจทำให้พฤติกรรมกรเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อาจไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้น

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด โรงพยาบาล ด่านช้าง ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นข้อมูลสำหรับพัฒนาโปรแกรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดต่อไป

คำถามการวิจัย

1. พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดที่มีประวัติคลอดใน โรงพยาบาลด่านช้าง อยู่ในระดับใด

2. ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เจตคติต่อการลูกด้วยนมแม่ และแรงสนับสนุนทางสังคม ปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด โรงพยาบาลด่านช้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด โรงพยาบาลด่านช้าง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอำนาจการทำนายพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด โรงพยาบาลด่านช้าง ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เจตคติต่อการลูกด้วยนมแม่ และแรงสนับสนุนทางสังคมต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้การวิจัยเชิงทำนาย (predictive research)

กลุ่มตัวอย่าง คือ มารดาหลังคลอดที่เข้ารับการดูแลในหอผู้ป่วยสูติ-นรีเวชกรรม โรงพยาบาลด่านช้าง เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive selection) การกำหนดขนาดตัวอย่าง ผู้วิจัยอิงงานวิจัยของลักษณะ ไชยนอก^๑ ได้ขนาดอิทธิพลระดับปานกลาง (f^2) เท่ากับ 0.15 ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อำนาจการทดสอบเท่ากับ 0.80 จำนวนตัวแปรทำนาย 3 ตัวแปร ได้ขนาดตัวอย่าง 77 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเข้าและออกจากงานวิจัย มีดังนี้

เกณฑ์การคัดเลือกเข้าศึกษา (Inclusive criteria) ตามคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. มารดาหลังคลอดที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป
2. มารดามีห้วงมปกติ ทารกสามารถดูดนมแม่ได้
3. มารดาที่คลอดด้วยวิธีธรรมชาติและผ่าตัดคลอด
4. มารดาที่คลอดทารกครบกำหนด มีสุขภาพแข็งแรง
5. สามารถสื่อสารอ่านและเขียน ภาษาไทยได้
6. สมัครใจและยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

เกณฑ์การคัดออก (Exclusive criteria) ได้แก่

1. มารดาหลังคลอดที่บุตรป่วยและไม่สามารถให้นมบุตรได้ เช่น บุตรมีภาวะลำไส้อักเสบชนิดเนื้อตาย (necrotizing enterocolitis: NEC) ภาวะหายใจเร็วชั่วคราวของทารกแรกเกิด (transient tachypnea of the newborn: TTNB) ภาวะหายใจลำบาก (respiratory distress syndrome: RDS) และภาวะปากแห้ง เพดานโหว่
2. มารดาหลังคลอดที่บุตรได้รับการส่งไปรักษาโรงพยาบาลอื่น เช่น บุตรมีภาวะขาดออกซิเจนแรกเกิดขั้นรุนแรง (severe birth asphyxia)
3. มารดาหลังคลอดที่มีภาวะแทรกซ้อนรุนแรง จากการคลอด เช่น ตกเลือดหลังคลอด มารดาหลังคลอดที่มีข้อห้ามในการให้นมบุตร เช่น มารดาติดเชื้อไวรัสเอดส์ มารดาติดเชื้อเสฟติด มารดามีภาวะความดันโลหิตสูงรุนแรงที่มีภาวะชัก
4. ขอดอนตัวจากงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยจัดทำขึ้นตามกรอบแนวคิดของ โครงการวิจัย โดยศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยทำการเลือกแบบสอบถามที่เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างมาปรับใช้ ซึ่งประกอบด้วยแบบสอบถามจำนวน 1 ชุด แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ของครอบครัว

ส่วนที่ 2 แบบวัดความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผู้วิจัยใช้ของลักษณะ ไชยนอก⁹ เป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบ 3 ระดับ คือ ใช่ ไม่ใช่ ไม่ทราบ จำนวน 20 ข้อ เกณฑ์การให้คะแนน ตอบถูก ให้ 1 คะแนน ตอบผิด ให้ 0 คะแนน ข้อคำถาม ประกอบด้วย ด้านบวกจำนวน 12 ข้อ คือ ข้อ 1, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16 และ 17 และข้อคำถามด้านลบจำนวน 6 ข้อ คือ ข้อ 2, 7, 10, 18, 19 และ 20 การแปลผลคะแนน ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ พิจารณาแบบอิงเกณฑ์ตามเกณฑ์ของ Bloom⁹ มีรายละเอียดดังนี้

คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 80 หมายถึง มารดาหลังคลอดมีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อยู่ในระดับสูง

คะแนนตั้งแต่ ร้อยละ 60-79 หมายถึง มารดาหลังคลอดมีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 60 หมายถึง มารดาหลังคลอดมีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อยู่ในระดับต่ำ

ส่วนที่ 3 แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผู้วิจัยใช้ของลักษณะ ไชยนอก⁹ เป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบ 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 20 ข้อ ประกอบด้วยจำนวน 20 ข้อ ข้อคำถามด้านบวกจำนวน 11 ข้อ คือ ข้อ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 19 และ 20 และข้อคำถามด้านลบจำนวน 9 ข้อ คือข้อ 8, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17 และ 18

เกณฑึการให้คะแนน ข้อค้ำถามค้ำานบวค คือ เห็นค้ำยอย้างยั้ง ให้ 5 คะแนน, เห็นค้ำย ให้ 4 คะแนน, ไม่น้ใจ ให้ 3 คะแนน, ไม่น้เห็นค้ำย ให้ 2 คะแนน, และไม่น้เห็นค้ำยอย้างยั้ง ให้ 1 คะแนน ส่วนข้อค้ำถามค้ำานลบ คือ เห็นค้ำยอย้างยั้ง ให้ 1 คะแนน, เห็นค้ำย ให้ 2 คะแนน, ไม่น้ใจ ให้ 3 คะแนน, ไม่น้เห็นค้ำย ให้ 4 คะแนน, และไม่น้เห็นค้ำยอย้างยั้ง ให้ 5 คะแนน การเปลลผลคะแนน พิจารณาโดยใช้การอิงกลุ่มของ Best et al.¹⁰ คือ

คะแนนเจลึย 1.00-2.33 คะแนน หมายถึง มารดาหลังคคอดมีเจตคคิเก็ยวคกับการเล็ยงลูกค้ำยนนมแม่อยู่ในระคคัค้ำ

คะแนนเจลึย 2.34-3.67 คะแนน หมายถึง มารดาหลังคคอดมีเจตคคิเก็ยวคกับการเล็ยงลูกค้ำยนนมแม่อยู่ในระคคัคปานกลาง

คะแนนเจลึย 3.68-5.00 คะแนน หมายถึง มารดาหลังคคอดมีเจตคคิเก็ยวคกับการเล็ยงลูกค้ำยนนมแม่อยู่ในระคคัคสูง

ส่วนที่ 4 แบบวัดแรงสนับสนุนทางสังคค ผู้วิจัยใช้ของลัคคณา ไชยนอกั เป็นข้อค้ำถามแบบเล็ยงคคอบ 5 ระคคัค คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุดจำนวน 15 ข้อ การเปลลผลคะแนนแรงสนับสนุนทางสังคค พิจารณาโดยใช้การอิงกลุ่มของ Best et al.¹⁰ คือ

คะแนนเจลึย 1.00-2.33 คะแนน หมายถึง มารดาหลังคคอดได้รับแรงสนับสนุนทางสังคค อยู่ในระคคัคค้ำ

คะแนนเจลึย 2.34-3.67 คะแนน หมายถึง มารดาหลังคคอดได้รับแรงสนับสนุนทางสังคค อยู่ในระคคัคปานกลาง

คะแนนเจลึย 3.68-5.00 คะแนน หมายถึง มารดาหลังคคอดได้รับแรงสนับสนุนทางสังคค อยู่ในระคคัคสูง

ส่วนที่ 5 แบบวัดพฤติกรรมการเล็ยงลูกค้ำยนนมแม่ ผู้วิจัยใช้ของลัคคณา ไชยนอกั เป็นข้อค้ำถามแบบเล็ยงคคอบ 5 ระคคัค คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุดจำนวน 15 ข้อ การเปลลผลคะแนนพฤติกรรมการเล็ยงลูกค้ำยนนมแม่ พิจารณาโดยใช้การอิงกลุ่มของ Best et al.¹⁰ คือ

คะแนนเจลึย 1.00-2.33 คะแนน หมายถึง มารดาหลังคคอดมีพฤติกรรมการเล็ยงลูกค้ำยนนมแม่อยู่ในระคคัคค้ำ

คะแนนเจลึย 2.34-3.67 คะแนน หมายถึง มารดาหลังคคอดมีพฤติกรรมการเล็ยงลูกค้ำยนนมแม่อยู่ในระคคัคปานกลาง

คะแนนเจลึย 3.68-5.00 คะแนน หมายถึง มารดาหลังคคอดมีพฤติกรรมการเล็ยงลูกค้ำยนนมแม่อยู่ในระคคัคสูง

การตรวจสอบคูนภาพเครื่องมือ

วิเคราะห์ความตรงตามน้ือหาและความเหมาะสมของภาษา (Content validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญการคูนมารดาหลังคคอด จำนวน 5 ท่าน แล้วนำผลการพิจารณามาค้ำานวณหาค้ำคัชนีความตรงตามน้ือหา

(Content Validity Index: CVI) แบบวัดความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เจตคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ แรงสนับสนุนทางสังคม และพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีค่าความตรงตามเนื้อหา 1.00, 0.85, 0.93 และ 0.86 ตามลำดับ หลังจากนั้นนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างมารดาหลังคลอดในโรงพยาบาลด่านช้าง จำนวน 30 คน แล้ววิเคราะห์ค่าความเที่ยงโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.75, 0.68, 0.90 และ 0.84 ตามลำดับ

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ผ่านการอนุมัติทำวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี เลขที่ 24/2566 COA No. 16/2566 ลงวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2566 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ป่วยได้ลงนามเข้าร่วมการวิจัยด้วยความสมัครใจ และสามารถปฏิเสธที่จะเข้าร่วมหรือถอนตัวจากการวิจัยได้โดยไม่สูญเสียผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการรักษาปกติ ข้อมูลทั้งหมดถูกเก็บรักษาไว้เป็นความลับ และนำเสนอผลโดยภาพรวม เพื่อผลประโยชน์ทางการแพทย์และการพยาบาลแก่ผู้ป่วยในอนาคต

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ภายหลังจากโครงการวิจัยได้รับการพิจารณาเห็นชอบจากคณะกรรมการวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรีแล้ว ผู้วิจัยขออนุญาตดำเนินการวิจัยจากผู้อำนวยการ โรงพยาบาลด่านช้างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ภายหลังจากได้รับอนุญาตแล้วผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัย โดยเข้าพบกลุ่มตัวอย่างที่ห้องคลอดเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลและสิทธิในการถอนตัวจากการวิจัย รวมทั้งแจ้งว่าข้อมูลว่ามีกระบวนการรักษาความลับและความปลอดภัยของผู้เข้าร่วมวิจัยโดยใช้ Study ID แทน การนำเสนอข้อมูลการวิจัย จะนำเสนอในภาพรวมไม่ระบุถึงตัวตนของผู้เข้าร่วมวิจัย เมื่อผู้ป่วยลงนามยินดีเข้าร่วมงานวิจัยแล้ว ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง ให้ผู้ป่วยตอบคำถามในแบบสอบถามอย่างเป็นอิสระ หากมีข้อสงสัยสามารถสอบถามได้ โดยใช้เวลา 30 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ของครอบครัว โดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เจตคติต่อการลูกด้วยนมแม่ และแรงสนับสนุนทางสังคมต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์แบบ Pearson's correlation
3. วิเคราะห์ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด โรงพยาบาลด่านช้าง ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เจตคติต่อการลูกด้วยนมแม่ และแรงสนับสนุนทางสังคมต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด โดยใช้สถิติถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาหลังคลอดที่คลอดในโรงพยาบาลด้านข้าง จำนวน 77 ราย มีอายุ 21-30 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 58.03) รองลงมาคืออายุระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 30.17) และมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ร้อยละ 32.47) รองลงมาคือ มัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 27.27) และประถมศึกษา (ร้อยละ 20.78) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาการประกอบอาชีพพบว่า กลุ่มตัวอย่างประกอบอาชีพรับจ้าง (ร้อยละ 42.86) รองลงมาคือไม่ได้ทำงาน (ร้อยละ 31.17) และค้าขาย (ร้อยละ 16.88) สำหรับรายได้พบว่า มีรายได้ในช่วง 5,001-10,000 บาท มากที่สุด (ร้อยละ 42.86) รองลงมาคือ 10,001-15,000 บาท (ร้อยละ 23.38) และตั้งแต่ 20,001 บาท ขึ้นไป (ร้อยละ 16.88) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง (n = 77)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
18-20 ปี	4	5.19
21-30 ปี	45	58.03
31-40 ปี	24	30.17
41-44 ปี	4	5.19
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียน	1	1.30
ประถมศึกษา	16	20.78
มัธยมศึกษาตอนต้น	21	27.27
มัธยมศึกษาตอนปลาย	25	32.47
อนุปริญญา	10	12.99
ปริญญาตรีและสูงกว่า	4	5.19
อาชีพ		
ไม่ได้ทำงาน	24	31.17
เกษตรกรกรรม	7	9.09
รับจ้าง	33	42.86
ค้าขาย	13	16.88
รายได้		
น้อยกว่า 5,000 บาท	5	6.49
5,001-10,000 บาท	33	42.86
10,001-15,000 บาท	18	23.38
15,001-20,000 บาท	8	10.39
20,001 บาท ขึ้นไป	13	16.88

เมื่อพิจารณาความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 15.40, SD = 2.62) เจตคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง (Mean = 4.25, SD = 0.46) แรงสนับสนุนทางสังคม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง (Mean = 4.29, SD = 0.51) และพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง (Mean = 4.31, SD = 0.49) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สถิติพื้นฐานของความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เจตคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ แรงสนับสนุนทางสังคมและพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ	Mean	SD	แปลค่า
ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่			15.40	2.62	ปานกลาง
ระดับต่ำ (0-11คะแนน)	2	2.60			
ระดับปานกลาง (12-15 คะแนน)	33	42.86			
ระดับสูง (16-20 คะแนน)	42	54.54			
เจตคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่			4.25	0.46	สูง
ระดับปานกลาง	7	9.10			
ระดับสูง	70	90.90			
แรงสนับสนุนทางสังคม			4.29	0.51	สูง
ระดับปานกลาง	8	10.40			
ระดับสูง	69	89.60			
พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่			4.31	0.49	สูง
ระดับปานกลาง	8	10.40			
ระดับสูง	69	89.60			

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เจตคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และแรงสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เจตคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และแรงสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่พบว่า แรงสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .565, p = .000$) และเจตคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับต่ำกับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .288, p = .000$) ส่วนความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 3 และพบว่า แรงสนับสนุนทางสังคมสามารถทำนายพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\beta = .600, p = .000, R^2 = .348$) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เจตคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนม และแรงสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ตัวแปร	1	2	3	4
1. ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	1			
2. เจตคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	.313*	1		
3. แรงสนับสนุนทางสังคม	.479*	.361*	1	
4. พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	0.158	.288*	.565*	1

หมายเหตุ *p < .05

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ตัวแปร	Unstandardized		standardized	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	Coefficients		Coefficients			Tolerance	VIF
	b	SE	β				
(Constant)	1.744	.505		3.455	.001		
ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	-.032	.021	-.168	-1.541	.128	.748	1.337
เจตคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	.134	.111	.124	1.209	.231	.845	1.184
แรงสนับสนุนทางสังคม	.579	.107	.600	5.395	.000	.721	1.387

R² = .348, Adjusted R² = .321, Durbin-Watson = 2.34

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด โรงพยาบาลด่านช้างอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้วิจัยในฐานะพยาบาลให้การดูแลมารดาตั้งแต่ระยะรอคลอด ระยะคลอดและหลังคลอดอย่างเป็นองค์รวม มีการสร้างสัมพันธภาพเพื่อสร้างความไว้วางใจกัน วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของมารดาหลังคลอดอย่างต่อเนื่อง ได้มีการส่งเสริมให้มารดาได้อบกอดทารกและส่งเสริมให้ลูกดูดนมมารดาเร็วที่สุดใน 30 นาทีหลังคลอด เป็นการสร้างความรักและความผูกพันระหว่างแม่กับลูก และสนับสนุนให้สามีและญาติ มีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมหลังคลอด สอดคล้องกับงานวิจัยของลักขณา ไชยนอก⁷ ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดใน โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมาพบว่า พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นอยู่ในระดับสูง

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอำนาจการทำนายพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด โรงพยาบาลด่านช้างพบว่า แรงสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และแรงสนับสนุนทางสังคมสามารถทำนายพฤติกรรมการ

เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\beta = .600, p = .000, R^2 = .348$) ทั้งนี้เนื่องจากการที่มารดาได้รับความรู้และการช่วยเหลือด้านข้อมูลสุขภาพของมารดาหลังคลอด การส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัว เช่นสามี หรือญาติ เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้มารดามีพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้ดี เพราะภายหลังการคลอดมารดาเกิดความเหนื่อยล้า อ่อนเพลียและเจ็บปวดแผลจากการคลอด รวมถึงมีการปรับเปลี่ยนบทบาทมาเป็นมารดา ทำให้เกิดความเครียดและความวิตกกังวลได้ การช่วยเหลือสนับสนุนจากพยาบาล รวมถึงญาติจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สอดคล้องกับการศึกษาของ ศศิธรา น่วมภา และคณะ³ พบว่า การสนับสนุนจากพยาบาล สามารถทำนายความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวกันก่อนหน้านี้ได้ 1.089 เท่า [$\text{Exp}(\beta) = 1.089, 95\% \text{CI} = 1.021-1.161$] และงานวิจัยของลักษณะ ไชยณรงค์พบว่า แรงสนับสนุนทางสังคมสามารถอธิบายความแปรปรวนพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้ร้อยละ 31.00

เจตคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ดี เห็นได้จากการตอบแบบสอบถามที่พบว่า การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ทำให้มีความรู้สึกเป็นแม่ที่สมบูรณ์มากขึ้น การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทำให้ร่างกายของแม่กลับสู่สภาพเดิมได้เร็วขึ้น และสามารถกลับไปประกอบอาชีพได้ อีกทั้งนมแม่มีประโยชน์มากกว่านมผสมที่มีราคาแพงมากกว่า ประหยัด อีกทั้งการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทำให้เกิดความผูกพันระหว่างแม่กับลูก สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า เจตคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่⁸

ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยแตกต่างกับงานวิจัยที่ผ่านมาของลักษณะ ไชยณรงค์ พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความสัมพันธ์และทำนายกับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้ ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 59.74 ประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 42.86 และมีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้หรือการศึกษาขั้นพื้นฐาน อีกทั้งพื้นที่อำเภอด่านช้างเป็นแหล่งอุตสาหกรรม ทำให้กลุ่มตัวอย่างต้องประกอบอาชีพรับจ้างเพื่อเลี้ยงชีพ อาจไม่ให้ความสำคัญกับความรู้ในการดูแลลูกด้วยนมแม่ได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

เนื่องจากแรงสนับสนุนทางสังคม เป็นปัจจัยส่งเสริมให้มารดาหลังคลอดมีพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเหมาะสม ดังนั้น พยาบาลห้องคลอดและหลังคลอด โรงพยาบาลด่านช้างควรส่งเสริมให้มารดาทุกรายตระหนักถึงความสำคัญการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์เพื่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และให้การดูแลอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งหลังคลอดและส่งเสริมให้สามีและครอบครัว

มีส่วนร่วมเพราะครอบครัวเป็นแรงสนับสนุนทางสังคมที่ช่วยให้มารดา มีพฤติกรรม การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ ดีได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้มารดา มีพฤติกรรม การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างน้อย 6 เดือนได้ ควรมีการจัดทำโปรแกรม การส่งเสริมแรงสนับสนุนทางสังคมโดยให้ครอบครัวมีส่วนร่วมต่อพฤติกรรม การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของ มารดาหลังคลอด โรงพยาบาลด่านช้าง

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ นายแพทย์เดชา พงษ์สุพรรณ ผู้อำนวยการ โรงพยาบาลด่านช้าง ที่ได้ สนับสนุนโครงการพัฒนาทักษะการนำเสนอผลงานทางวิชาการให้กับพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลด่านช้าง ขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.สุภาภรณ์ วรอรุณ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุพรรณบุรี คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข และ ดร.ทีปทัศน์ ชินตปัญญากุล พยาบาลชำนาญการพิเศษ ฝ่ายการพยาบาล คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขข้อบกพร่องในการทำวิจัยครั้งนี้จนประสบความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

1. Wichainprapha A. Self-management for successful breastfeeding. Journal of Boromarajonani College of Nursing, Bangkok 2018; 34(1): 150-6. (in Thai)
2. Strategy and Planning Division, Ministry of Public Health. Public Health Statistics A.D. 2021. Nonthaburi: Ministry of Public Health; 2022.
3. Nuampa S, Sinsuksai N, Phahuwatanakorn W, Chanprapaph P. Personal factors, first feeding time and nurse support in predicting successful exclusive breastfeeding at discharge in mothers with cesarean section. Nursing Science Journal of Thailand 2013; 31(2): 49-59. (in Thai)
4. Singmaung W. Breastfeeding knowledge and skills of primipara postpartum women at Parents school, Health Promoting Hospital Regional Health Promotion Center 5, Ratchaburi. Ratchaburi: Health Promoting Hospital Regional Health Promotion Center 5; 2021. (in Thai)
5. Chainok L. Factors influencing breast feeding behaviors of postpartum adolescent mothers in Maharat Nakhonratchasima Hospital. [thesis]. Suranaree University of Technology; 2015. (in Thai)
6. Bonkhunthod P. Factors affective the life quality of the elderly in Nongprong village, I-san sub-district, Mueang district, Buriram province. Udonthani Hospital Medical Journal 2021; 29(2): 21422. (in Thai)
7. Kantaruksa K, Lertrakannon P. A theory of planned behavior and breastfeeding promotion. Nursing Journal 2015; 42(2): 169-76. (in Thai)

8. Lertsakornsiri M, Saibae S. The relationship between self-efficacy, self-esteem, attitude toward breastfeeding and breastfeeding behaviors in the first-time teenage postpartum mothers. Thai Journal of Nursing 2019; 68(1): 29-38. (in Thai)
9. Bloom BS. What we are learning about teaching and learning: A summary of recent research. Principal 1986; 66: 6-10.
10. Best JW, Khan JV, Jha AK. Research in education. 10th ed. Pearson India; 2016.